

Pavel Poničan:

Administratívna reforma na Slovensku.

(Dľa prednášky prednesenej v »Práv. Jednote«).

Administrácia na Slovensku dľa zákonov a platných predpisov uhorských bola obstarávaná orgánmi autonómny. U obcí ako orgány administrácie vystupovali obecné zastupiteľstvá a obecné predstavenstvá za súčinnosti obecného, respektívne obvodného notára, orgánu to autonómneho; u miest so sriadeným (s regulovaným) magistrátom mestské zastupiteľstvá, mestská rada, mestská sirotská vrchnosť, mešťanosta a mestský policajný kapitáň, u miest municipiálnych mestské zastupiteľstvo, mestský administratívny výbor, mestská rada, mestská sirotská vrchnosť, mešťanosta a mestský policajný hlavný kapitáň, kdežto u žúp municipálny sbor, administratívny výbor, župná sirotská vrchnosť a podžupan a u okresov hlavný slúžny.

Štát pre obstarávanie a prostredkovanie vnútornej správy politickej nemal svojich vlastných štátn. vrchností, ale uspokojil sa s tým, že pre určité odbory správy zriadil si zvláštne orgány, jaké boly štátny stavebný úrad, kultúrno-technický úrad, štátny lesný inšpektorát, štátny lesný úrad, štátny hospodársky inšpektorát, štátny okresný a župný zverolekár atď. a účtovníctvo pridelené ku štátnemu finančnému riaditeľstvu. Tieto orgány nemaly pôsobnosti vrchnostenskej a účinkovaly len jako odborníci, mienku podávajici pri vrchnostiach, ktoré nachodily sa v rukách autonómnych.

Pri bývalom uhorskom administratívnom sriadení môžeme konštatovať, že autonómne korporácie a ich vlastné orgány obstarávaly:

1. svoju vlastnú vnútornú autonómnu správu,
2. že pri tom a mimo toho obstarávaly a prostredkovaly štátnu administráciu,
3. že obstarávaly aj také odvetvia štátnej administrácie, ktoré netvorila pravú vnútornú politickú správu, jako na príklad sirotská a daňová agenda a pôsobnosť administratívneho výboru o dozore nad väznicami v smysle §§ 37. a 38. zákona VI. z roku 1876,
4. že vedľa žúp mimo územia župy jako rovnocenní činitelia vystupovali municipiálne mestá.

V dôsledku tohoto jaké úkoly očakávaly administratívnu reformu?

1. Odbremeniť administráciu od agend, ktoré ta nepatria, teda preniesť na už jestvujúce alebo úplne nové štátne orgány obstarávanie agendy daňovej, agendy sirotskej a agendy zabezpečenej administratívnym výborom o dozore nad väzňami.

2. Vteliť mestá municipiálne do teritória a do správy župy.

3. Rozhraničiť a oddeliť vnútornú správu autonómnú a vnútornú správu politickú (administráciu štátnu). Prvú oddať orgánom autonómnym a druhú sveriť na orgány štátne s reorganizovaním služby odbornej a účtovnej.

4. Zrušiť malé, života neschopné župy a utvoriť župy silnejšie a životaschopné.

5. Vybudovať okresy jako autonómne hospodárske jednotky.

6. Zabezpečiť župám, okresom, mestám a obciam potrebné finančné prostriedky a usporiadať ich hospodársky život.

Všetkým týmto potrebám bolo, a na tento čas je už aj vyhovené.

Daňová agenda bola oddelená zákonom zo dňa 27. januára roku 1922, č. 43. Sb. z. a n., ktorý stanoví, že záležitosti štátnej finančnej správy na Slovensku včetně vedenia pozemkového a domovného katastru sa vylučujú z oboru pôsobnosti správy obecnej a municipiálnej. Záležitosti, spadajúce do oboru municipiálnych správnych výborov a daňových komisií, a síce jako dozorčie, tak rozhodovacie, prikazujú sa generálnemu finančnému riaditeľstvu v Bratislave s tou odchylkou, že rozhodovať o odvolaniach proti daniam vyrúbeným štátnymi bernými úradmi náleží finančnému riaditeľstvu jako jedinej a poslednej odvolacej stolici. Štátne finančné úrady sú samostatné a nezávislé na orgánoch municipálnej správy. Pôsobnosť odňatá obciam, mestám a notárom prikazuje sa štátnym berným úradom.

Sirotská agenda bola prenesená zákonom zo dňa 13. júla roku 1922, č. 246. Sb. z. a n., ktorý stanoví, že pôsobnosť, ktorá na Slovensku podľa zák. čl. XX. z roku 1877 a právnych ustanovení toho doplnujúcich, meniacich alebo prevádzajúcich prísluší posavď vo veciach poručenských a opatrovníckych úradom a orgánom tam uvedeným (teda orgánom autonómnym), vykonáva prozatýmne minister spravodlnosti (na miesto ministra vnútra) poručenskými (sirotskými) úradmi jemu podriadenými, ktoré sú poručenské úrady I. stolice, sriadené pri okresných súdoch, poručenské úrady II. stolice v sídle sedrie pre obvod tej, poručenské úrady III. stolice v sídle súdnej tabule pre obvod tejto.

Musím zdôrazňovať, že sirotskú agendu na Slovensku v smysle tohoto zákona neobstarávajú okresné sudy, sedrie a súdne tabule, jako si to mnohí predstavujú, ale u týchto súdov sriadené zvláštne poručenské úrady, kdežto v zemiach historických sirotská agenda obstarávaná je súdmi ako takými.

Pôsobnosť administratívneho výboru o dozore nad väznicami v smysle §§ 37. a 38. zák. čl. VI. z roku 1876 bola odňatá vládny nariadením zo dňa 19. októbra roku 1922, č. 352. Sb. z. a n., ktoré ustáľuje, že záležitosti, ktoré podľa ustanovení §§ 37. a 38. zák. čl. VI. z roku 1876 dosavád príslušia župnému správne mu výboru, sverujú sa štátnym zastupiteľstvám (vedúcim okresných súdov), hlavným štátnym zastupiteľstvám a ministerstvu spraviedlnosti podľa predpisov posavád platných.*)

Vláda v odstavcoch 3. a 4. § 1. zák. zo dňa 22. marca roku 1920, č. 210. Sb. z. a n. obdržala splnomocnenie, aby mestá s regulovaným magistrátom prehlásila za veľké obce a mestá s právom municipiálnym prehlásila za mestá s regulovaným magistrátom alebo za veľké obce.

Vláda ešte pred uvedením takzvaného župného sriadenia tohoto práva použila a nariadením zo dňa 21. septembra roku 1922, č. 275. Sb. z. a n. municipálne mestá Bratislavu a Košice prehlásila za mestá s regulovaným magistrátom. Prvé pričlenila k župe bratislavskej a druhé k župe abaujturňanskej. Súčasne municipálne mesto Komárno s pričlenením k slúžnovskému okresu komárňanskému a municipálne mesto Banskú Štiavnicu-Belú pričlenením k banskoštiavnickému slúžnovskému okresu prehlásila za veľké obce. Týmto istým nariadením byly premenené všetky dosavádne mestá s regulovaným magistrátom na obce.

Municipálne mestá po stránke obstarávania štátnej administrácie vystupovaly ako I., poťažne II. stupňové politické vrchnosti, kdežto mestá s regulovaným magistrátom vystupovaly ako I. stupňové vrchnosti. Touto premenou docielilo sa, že teritorium municipiálnych miest bolo vtelené do teritoria žúp a že ako I. stupňové vrchnosti vystupovaly len dve mestá Bratislava a Košice, kdežto iné mestá (spolu 36) prehlásením na obce ztratily ich vrchnostenské právo

*) Nechápem z jakých dôvodov nebola odňatá pôsobnosť zabezpečená administratívny m výborom § 39. zák. čl. VI. z roku 1876 v záležitostiach všeobecne pravosúdnych. Tento § obsahuje v sebe totižto, že administratívne mu výboru prináleží právo činiť rozklad ministrovi spraviedlnosti o opatrení cestou nariaďujúcou alebo zákonodarnou, pokiaľ to administratívny výbor za potrebné uznáva ohľadom práva civilného alebo trestného, poťažne ohľadom vykonávania súdnej moci vôbec. Táto pôsobnosť bývalého administratívneho výboru prešla v smysle § 6. zákona č. 126/1920 na župné úrady, úrady to štátne a podliehajúce ministrovi vnútra. Dľa môjho názoru táto pôsobnosť nemá u župných úradov miesta.

a tak počet I. stupňových politických vrchností na Slovensku snížil sa o 36 jednotiek. V zájme prístupnosti I. stupňových politických úradov následkom tejto premeny v mestách boli súčasne utvorené nové okresy so sídlom v Banskej Štiavnici, v Kremnici a v Modre, kdežto sídlo okresu z Holiča bolo prenesené do Uhorskej Skalice a zo Spišskej Soboty do Popradu.

Čo sa týka rozhraničenia správy autonómnej od administrácie štátnej, poukážem najsamprv na zákon zo dňa 22. marca roku 1920, č. 211. Sb. z. a n., ktorý stanoví, že úrad obecného, poľažne obvodného notára budú odo dňa, ktorý bude určený nariadením, obstarávať výlučne štátni úradníci, ustanovení podľa tohoto zákona. Deň ten bol určený vládny m nariadením zo dňa 4. júna r. 1920, č. 383. Sb. z. a n. v 1. auguste roku 1920, od ktorého dňa sú všetci obecní a obvodní notári zoštátnení, sprostredkovanie štátnej administrácie v obciach obstarávajú oni samostatne a neodvisle od obecných orgánov. Obecný notár jako úradník štátny, je povinný zúčastniť sa s právom hlasovacím zasadnutí obecnej rady a obecného zastupiteľstva, má generálne odvolávacie právo proti všetkým opatreniam obecných orgánov, ba má nielen právo, ale aj povinnosť žiadať, aby opatrenie, alebo usnesenie obecného starostu, rady alebo zastupiteľstva nebolo exekvované, pokiaľ by týmto opatrením alebo usnesením bol porušený zákon, prekročená pôsobnosť, alebo ohrozené blaho obce (právo veta). Na poli štátnej administrácie opatrenia obecného a obvodného notára obce a ich orgány povinné sú previesť. (§ 18. zák. č. 243/1922.)

Jako na prvý krok k rozhraničeniu štátnej administrácie od správy autonómnej v župách a okresoch poukazujem na ustanovenie zákona č. 210/1920 Sb. z. a n., ktorý v § 2. stanoví, že správa v župných a slúžnovských úradoch na Slovensku bude odo dňa, ktorý bude nariadením určený — obstarávaná výlučne štátnymi úradníkmi, ktorí budú ustanovení príslušnými orgánmi republiky. Zoštátnenie týchto úradníkov bolo prevedené, takže ku dňu 1. augusta r. 1920 na základe vládneho nariadenia č. 361/1920 Sb. z. a n. tento skutok faktický znamenal pri obstarávaní štátnej administrácie, že agenda bývalého hlavného slúžneho a agenda bývalého podžupana ako úradníkov autonómnych prešla do rúk úradníkov štátnych, tým ale vôbec nebola dotknutá pôsobnosť municipálneho sboru a administratívneho výboru, ktorú pôsobnosť obstarával aj na ďalej spoločný orgán autonómny, totižto župná správna komisia. Nastúpil ten stav, že jednu čiastku štátnej administrácie obstarávaly orgány už štátne, jednu čiastku ale ešte vždy orgány autonómne.

Úplné zoštátnenie administrácie štátnej bolo prevedené len exkvovaním zákona zo dňa 29. februára roku 1920, č. 126. Sb. z. a n.

o sriadení župných a okresných úradov, ktorý zákon bol na Slovensku uvedený do života vládnym nariadením zo dňa 26. októbra r. 1922, č. 310 Sb. z. a n. dňom 1. januára roku 1923.

§ 1. tohoto zákona hovorí, že vnútornú správu v republike Československej vykonávajú vo svojom obvode v medziach platných zákonov, nariadení a predpisov, úrady župné a im podriadené úrady okresné. Úrady tieto sú služobné podriadené ministerstvu vnútra, sú však povinné vo veciach, ktoré v najvyššej inštancii spadajú do pôsobnosti iných ministerstiev, šetriť aj nariadení, predpisov a pokynov týchto ministerstiev a ich prevádzať. Pôsobnosť okresných a župných úradov určuje a predpisuje § 6. tohoto zákona takým spôsobom, že okresné úrady vykonávajú tú pôsobnosť, ktorá podľa platných predpisov prislúchala dosavád slúžnovskému úradom, totižto hlavným slúžnym a župné úrady tú pôsobnosť, ktorá podľa platných predpisov prislúchala komitátom, ich orgánom a správnyim výborom.

Pri určení kompetencie okresného úradu nestretávame sa so žiadnymi ťažkosťami. Všetko to, čo dľa uhorských zákonov a predpisov, ako aj zákonov a predpisov našich československých prislúcha hlavnému slúžnemu, alebo I. stupňovej politickej (administratívnej) vrchnosti, prináleží okresnému úradu. — Tým väčšie obtíže, ťažkosti a nedorozumenia vyvoláva ustálenie kompetencie župného úradu v pojedných konkrétnych otázkach a prípadoch z príčiny, že často nestretávame sa s uvedením si toho, že župné zastupiteľstvá našich novoutvorených žúp nie sú právnyimi nástupcami municipálnych sborov bývalých a zrušených žúp. Že župné zastupiteľstvá našich žúp neobstarávajú a nevykonávajú administráciu štátnu. Že ani na poli vnútornej samosprávy župy neprevzaly nič od bývalých municipálnych sborov; že ich pôsobnosť opiera sa výlučne len na zákon o župnom a okresnom sriadení a na žiadan zákon uhorský a konečne, že štátnu administráciu v župách obstaráva župný úrad, orgán to štátny.

Pôsobnosť bývalej župy uhorskej označuje § 2. zák. čl. XXI. z roku 1886 nasledovne:

Municipia aj na budúce budú vykonávať v rámci zákonov:

- a) autonomnú správu,
- b) prostredkovať štátnu administráciu,
- c) mimo týchto municipiá môžu sa zaoberať aj s inými vecmi verejného ba aj celoštátneho významu, tie môžu prejednávaf, môžu v tých usnesenia vynášaf, tie medzi sebou sdeľovať, vláde na vedomie prinášaf a vo forme žiadosti aj zákonodarnému sboru predložiť.

Ten výraz § 6. župného zákona, že župným úradom medzi iným prislúcha tá pôsobnosť, ktorú mali bývalé komitáty, máme tak pochopovať, že len tá čiastka pôsobnosti bývalého municipálneho sboru je prenesená na župné úrady, ktorá pôsobnosť prináležala tomuto sboru na poli obstarávania štátnej administrácie, kdežto všetka iná agenda, označená pod bodmi a) a c) zanikla, prepadla, na žiadom novom orgáne ani útvar prenesená nebola a menovite neprislúcha župnému zastupiteľstvu alebo župnému výboru našich nových žúp, ktorých kompetencia je úplne nová a dokonale označená a vypočítaná v župnom zákone samom. (§§ 30., 31. zákona o župnom sriadení.)

Pod orgánmi komitátu, ktorých pôsobnosť prešla na župné úrady, máme v prvom rade rozumieť pôsobnosť bývalého podžupana, ktorý všeobecne vystupoval ako II. stupňová politická vrchnosť, ďalej bývalého župného právneho zástupcu a župného hlavného lekára, ktorí v istých záležitostiach v smysle zákonov vystupovali tiež samostatne. Župnému úradu prislúcha konečne ešte pôsobnosť bývalého administratívneho výboru. Táto pôsobnosť vypočítaná je v zákone VI. z roku 1876 a v zákonoch novších.

Pri určovaní kompetencie župného úradu na tomto podklade máme vždy konštatovať, či dotýčna záležitosť aj dnes prináležala by do kompetencie tohoto sboru a či nebola medzi časom zvláštnymi platnými predpismi prenesená na orgány iné. (Na príklad záležitosti daňové, sirotské atď.)

Za týmto chcem poukázať na službu odbornú a na službu účetnú.

Jako som na to už poukázal, na Slovensku dľa uhorských predpisov obstarávaly štátnu administráciu orgány autonómne a štát uspokojil sa tým, že pre určité odbory správy zariadil si zvláštne orgány, aké boli: štátny stavebný úrad, kultúrnotechnický úrad, štátny lesný inšpektorát, štátny lesný úrad, štátny hospodársky inšpektor, štátny okresný a župný zverolekár a účtovníctvo pridelené ku štátnemu finančnému riaditeľstvu. Tieto orgány nevystupovali jako vrchnosti, ale len jako odborné, návrh podávajúce a spoluúčinkujúce úrady administratívnych vrchností, ktoré nachodili sa v rukách orgánov autonómnych.

Keď štátna administrácia v župách a okresoch bola župným zákonom od autonómnych orgánov oddelená a sverená ma úrady štátne, nebolo ničím odôvodnené ponechať aj na ďalej tieto štátne odborné úrady jako úrady samostatné tým menej, pokiaľ župný zákon hovorí, že vnútornú správu v republike Československej vykonávajú vo svojom obvode v medziach platných zákonov, nariadení a predpisov úrady župné a úrady okresné. Pod vnútornou správou máme rozumieť súhrnne celú administráciu aj po stránke

odbornej, teda že župné a okresné úrady obstarávajú aj tú agendu, ktorú obstarávaly výšpomenované odborné úrady a orgány.

Reorganizovanie týchto bolo prevedené tým spôsobom, že vláda použijúc zmocnenia daného jej v zákone č. 269/920. všetky tieto úrady nariadením zo dňa 22. decembra roku 1922, čís. 383. Sb. zák. a nar. zrušila a stanovila, že:

Pôsobnosť štátnych kultúrno inženierych úradov sa prenáša na župné úrady. Pôsobnosť štátnych stavebných úradov, štátnych riečnych stavebných úradov, štátnych okresných komisariátov parných kotlov, štátnych lesných úradov, štátnych lesných inšpektorátov, štátnych hospodárskych inšpektorátov a štátnych župných zverolekárov sa prenáša na župné úrady; nakoľko orgány tieto obstarávaly odbornú službu pre prvostupňovú administratívnu vrchnosť, prenáša sa táto ich pôsobnosť na okresné úrady.

Pôsobnosť štátnych okresných lesných správ a štátnych okresných zverolekárov sa prenáša na okresné úrady.

Župné a okresné úrady budú vykonávať pôsobnosť na ne týmto prenesenú prídelenými odbornými úradníkmi a sriadencami.

Potrebných odborných úradníkov a sriadencov prideluje jednotlivým župným alebo okresným úradom v dohode s ministrom vnútra príslušný resortný minister, ktorý môže podľa potreby exponovať odborných úradníkov a sriadencov dočasne mimo ich stáleho služobného miesta. Odbornú službu na tento čas obstarávajú už dľa tohoto nariadenia župné a okresné úrady samé s upotrebením im daných odborníkov.

Účetná služba župná bola v smysle III. zák. čl. z roku 1902 obstarávaná účtárňami prídelenými ku štátnym finančným riaditeľstvám. Účtárne tieto slúžobne podliehaly v najvyššom stupni nie ministerstvu vnútra, ale ministerstvu financií.

Tomuto bolo odpomožené vládny m nariadením zo dňa 14. decembra roku 1922 č. 368. Sb. zák. a nar., ktoré stanoví:

Účetná služba župná, do toho počítajúc službu okresných účtovníkov, obstarávaná dosiaľ účtárňami prídelenými finančným riaditeľstvám na Slovensku, prenáša sa na župné, poľažne slúžnovské úrady. Účetnú službu vykonáva účetné úradníctvo, prídelené župnému úradu v účetnom oddelení pod zodpovednosťou vedúceho úradníka, u slúžnovských úradov okresní účtovníci.

Takýmto spôsobom bolo administratívne účtovníctvo oddelené od účtovníctva finančného a prenesené z pod dozoru ministra financií pod dozor ministerstva vnútra.

Pokladničná služba u žúp ostala nezmenená a tú obstarávajú dľa predpisov III. zákonného článku uhorského z roku 1902 štátne berné úrady.

Vzhľadom na okolnosť, že okresy v smysle zákona č. 126/920 o župnom a okresnom sriadení sú právnické osoby, žijú samostatný hospodársky život, sostavujú si vlastné rozpočty a účty, bolo potrebné postarať sa u okresov o službu pokladničnú a službu účetnú, vyplývajúcu zo samosprávneho života okresu ako aj zabezpečiť okresnému náčelníkovi poukazovacie právo.

Túto medzeru vyplňuje vládne nariadenie zo dňa 14. decembra roku 1922, čís. 367. Sb. z. a n., ktoré stanoví:

Pokladničnú službu pre okresné úrady obstarávajú k tomu určené štátne berné úrady dľa predpisov platných pre pokladničnú službu župnú. Účtovná služba u okresných úradov v smysle tohoto nariadenia obsahuje v sebe agendu predpísanú dosavadnými predpismi okresným účtovníkom, agendu účtovnú vzťahujúcu sa na autonómnu činnosť okresov a činnosť vyplývajúcu z dohliadacieho práva okresného výboru a okresného úradu nad obcami. Predpisy platné pre župné úrady a pre účtárne pridelené ku finančným riaditeľstvám, poťažne pre účtovnícku službu župnú, ktoré sa vzťahujú na autonómnu činnosť a na výkon dozorčieho práva župy nad obcami, sú obdobne platné aj pre výkon tejto pôsobnosti u okresných úradov.

Poukazovacie právo v obore autonómneho hospodárenia okresu má okresný náčelník a vykonáva ho v smysle a dľa predpisov platných v župe pre župana.

Týmto skončil som oboznamovanie administratívnej reformy ohľadom obstarávania štátnej administrácie a funkcií štátnych orgánov u žúp a okresov a prejdem k autonómnej správe župy a okresu.

Povolanie a účely našej župy ako autonómneho telesa označujú a ustáľujú §§ 30. a 31. zákona zo dňa 29. februára roku 1920 č. 126. Sb. z. a nar. nasledovne : Župné zastupiteľstvo je povolané pečovať o správne a hospodárske záležitosti župy a jej obyvateľstva a môže k tomu cieľu podávať aj z vlastného uznania úradom a zákonodarným sborom návrhy a podnety a na predsedu župného úradu upravovať v medziach jednacieho poriadku dotazy a sťažnosti. Župnému zastupiteľstvu neprislúcha jednať o veciach politických.

Menovite je župné zastupiteľstvo povolané pečovať o humanitné, zdravotné, sociálne, hospodárske, dopravné a kultúrne záujmy župy a jej obyvateľstva, pokiaľ nejde o úkoly čisto miestnej povahy, na ktoré stačia prostriedky okresu, alebo obcí. Za tým účelom môže sa župné zastupiteľstvo usnášať menovite na tom, aby boli sriadené alebo podporované ústavy, podniky alebo zariadenia, ktoré sú spôsobilé, aby podporovali telesné a mravné blaho a vzdelanie obyvateľstva, zlepšovali dopravné, bytové, zdra-

votné a sociálne pomery v župe, alebo slúžily kultúrnym alebo hospodárskym potrebám obyvateľstva župy.

Pole autonómnej činnosti našej župy je väčšie, ako bolo pole župy uhorského systému. Jej úkoly sú pregnautnejšie označené a dané jej pevné smernice nie tak, ako to označoval uhorský zákon XXI. z roku 1886, že župa vykonáva samosprávu a k tomu nedodal nič iného.

Že župa nesmie sa zabývať veciami a otázkami politickými, je úplne správne. My máme to najrozsiahlejšie, najdemokratickejšie volebné právo, obyvateľstvo sdružené je v krajinských, krajiských a miestnych politických organizáciach. Má dosť príležitosti a spôsobu v tých politizovať, svoje názory vyjadrovať a uplatňovať a vôbec mení potrebné politiku zaniest' aj do schôdzí župných zastupiteľstiev, alebo okresných výborov.

Zákon rozdeľuje pôsobnosť župného zastupiteľstva na štyri skupiny. Na pôsobnosť hospodársku a správnu, na pôsobnosť normotvornú, na pôsobnosť v správnom súdníctve a na pôsobnosť poradnú.

§ 30. obsahuje v sebe výraz, že župné zastupiteľstvo je povolane medzi iným pečovať o správne záležitosti župy a jej obyvateľstva, že župné zastupiteľstvo na tomto základe oprávnené je zabývať sa s vecmi spadajúcimi do oboru obstarávania štátnej administrácie, teda že jeho pôsobnosť v ničom sa neodlišuje od pôsobnosti bývalých municipiálnych sborov. Áno, naša župa není vylúčená z toho, žeby sa s otázkami verejnej vnútornej správy politickej zabývať nemohla, lenže toto zamiešanie sa do štátnej administrácie nedeje sa bezprostredne, ale len v pôsobnosti poradnej alebo v podobe dotazu upraveného na župana. Župa oprávnená je žiadať, aby tam a tam bol sriadený berný úrad alebo okresný súd, ale není oprávnená, aby sa miešala do vedenia štátnych úradov a do ich agendy samej. Inak pod pôsobnosťou správnu máme rozumieť, že župa samostatne a neodvisle si zariaďuje svoje ústavy a podniky, tie spravuje, zamestnanecké miesta sama si systemizuje a ich zaplňuje a ohľadom vyberania dávok, poplatkov a príspevkov vydáva zvláštne poriadky a úpravy.

Čo sa týka hospodárskej činnosti župy, poukazujem, že na úhradu nákladov, spojených s hospodárskou činnosťou župy, stoja jej k dispozícii dôchodky vlastného kmeňového majetku a jej podnikov, dostáva štátne prídely, ako prirážku k dani z liehu, prirážku k dani z piva, celú daň pozemkovú a prídely z dane z obratu a dane prepychovej. Pokiaľ by tieto dôchodky nestačily, župa oprávnená je vyberať poplatky, príspevky, dávky a naturálne plnenia. Dávky môžu byť dvojaké. Samostatné dávky a prirážky ku štát. priamym daniam.

Bývalé župy boli oprávnené na svoje autonómne ciele vyberať maximálne 5% prírážky k štátnym priamym daniam (3%, ktoré mohli vyberať na hradenie penzií župných penzistov do toho nepočítan) a na komunikačné účely maximálne 13%. Keď porovnáme tieto dôchodky s dôchodkami našich žúp, musíme konštatovať, že terajšie hmotné prostriedky sú tak veľké a značné, o ktorých sa starým župám nemohlo ani snívať. Mali sme na Slovensku 16 žúp a 4 municipiálne mestá, totižto 20 jednotiek. Dnes municipiálne mestá vtelené sú do územia župy a na miesto predošlých 20 jednotiek vystupuje len 6 žúp, totižto šesť jednotiek. Je to značné koncentrovanie finančných síl, na ktorom podklade od našich žúp môžeme pekné výsledky očakávať.

Župa je právnická osoba a môže samostatne nabývať práv a samostatne sa zaväzovať. Župa samostatne si určuje rozpočet a sostavuje účty. Je rozpočtovo od vlády neodvislá, ba jej rozpočet z úradu schválenia ani nevyžaduje, kdežto bývalé župy uhorského systému boli od vlády úplne odvislé, ich rozpočet vyžadoval z úradu schválenia a minister vnútra oprávnený bol župný rozpočet dľa ľubovôle meniť a určiť.

Do normotvornej pôsobnosti župného zastupiteľstva náleží :

1. vydávať podrobnejšie predpisy k zákonom národným shromaždením republiky Československej usneseným, pokiaľ vláda podľa zákona k tomu župné zastupiteľstvo zmocní;

2. vydávať v medziach zákonov a nariadení štatúty na úpravu záležitostí ústavov a zariadení, ktoré v svojej pôsobnosti sriadila alebo spravuje;

3. stanovíť v medziach zákonov a nariadení podrobnejšie predpisy o správe a imaní obcí, okresov a župy, ich podnikov a ústavov a o prevádzaní dozoru nad správou tou.

Predpisy a štatúty vyžadujú k ich plninosti potvrdenia ministrestva vnútra v dohode s patričnými resortnými ministerstvami, pokiaľ by sa ale ministerstvo vnútra za dobu 3 mesiacov o nich nevyjadrilo, pokladajú sa za potvrdené.

Pôsobnosť župného zastupiteľstva v správnom súdníctve označuje zákon zo dňa 9. marca roku 1920, č. 158. Sb. z. a n. o správnom súdníctve u úradov okresných a župných. Župné senáty budú utvorené z dvoch úradníkov župného úradu a z troch prísediacich, ktorých volí župné zastupiteľstvo. Župné senáty sú povolané rozhodovať právne veci, ktoré podľa platných predpisov prináležia do pôsobnosti tých úradov župných, u ktorých sú župné senáty sriadené. Pod právnou vecou má sa rozumieť každá záležitosť, v ktorej vystupuje pred úradom aspoň jedna stránka. Zákon tento není ešte exekvovaný, nakoľko ale bude uvedený do života,

tak mimo trestných vecí policajných — ktoré sú zo správneho súdobníctva vyňaté — najväčšia čiastka administratívnych záležitostí bude u župných úradov vybavovaná senátmi, teda za účasti majoritnej väčšiny zástupcov laických. Spolupôsobenie pri obstarávaní štátnej administrácie je týmto spôsobom pre autonómnych laických zástupcov župy v najväčšej miere zabezpečené.

Dľa pôsobnosti poradnej župné zastupiteľstvo je poradným sborom župana a ústredných úradov o veciach verejnej župnej správy sa týkajúcich a podáva o nich k žiadosti dotýčnych úradov posúdky a návrhy.

Bývalé municipiálne sbory mali pôsobnosť na poli obstarávania štátnej administrácie v tej miere, že mohli vynášať statúty vo veciach, náležiacich do sboru štátnej administrácie a mohli dodat týmto statútom v smysle XL. zákona z roku 1879 aj trestnej sankcie. Bola to vec prirodzená, pokiaľ štátnu administráciu v župe obstarávala sama župa so svojimi vlastnými orgánmi a administratívnym výborom. Následkom zoštátnenia administrácie nemohla byť ponechaná táto pôsobnosť bezprostredne u župného zastupiteľstva a prešla v smysle § 6. župného zákona na župné úrady, len že nebol odňatý župe a jej zastupiteľstvu vliv na túto agendu a je zabezpečený práve touto poradnou pôsobnosťou.

V pôsobnosti v správnom sdúníctve župa má majoritnú väčšinu pri vybavovaní menších konkrétnych administratívnych vecí a v pôsobnosti poradnej má zabezpečenú veľkú ingerenciu pri upravovaní štátnej administrácie a pri tvorení noriem pre ňu potrebných.

Ani na poli štátnej administrácie nič sa meusurpovalo, ba župa dostala viac práv, len menil sa spôsob a menila sa forma.

O župných sväzoch, pokiaľ tie nie sú ešte utvorené, ani ich pôsobnosť není ešte dľa zákona ustálená, hovoríť nebudem, ale prejdem na okresy a na okresné výbory.

Starý okres bol čisto obvodom administratívnym. Bolo to územie, ktoré podliehalo pod dozor a pod vrchnostenskú politickú moc jedného hlavného slúžneho a nič iné.

Zákon o župnom a okresnom sriadení stvorí z okresu právnickú osobu, ktorá môže samostatne si nadobývať práv a môže sa samostatne zaväzovať. Má samostatné príjmy, zostavuje a určuje si svoj rozpočet a zostavuje záverečné účty. Okres je dnes dokonále vybudovanou a vystrojenou malou župou. Pôsobnosť okresu označuje zákon, že do pôsobnosti okresných výborov prináležia všelijaké záležitosti vnútorné, ktoré sa dotýkajú spoločného prospechu okresu a jeho obyvateľov, presahujú záujmy jednotlivých obcí alebo ich silami nemôžu byť odstarávané pokiaľ záležitosti tie nepojalo župné zastupiteľstvo do svojej činnosti. V tejto svojej pôsobnosti môže

okresný výbor z dôvodov verejného zájmu sriaďovať rôzne zariadenia a ústavy pre uspokojenie potrieb svojho obyvateľstva, má ale zreteľ brať na pokyny jemu župným výborom alebo župným zastupiteľstvom dané.

Jako dôchodky okresu vystupujú dôchodky z vlastného majetku, podnikov a zariadení, prídely župy a pokiaľ by tie k úhrade výdajov nestačily, môže sa okresný výbor usniest na vyberaní poplatkov, príspevkov, dávok a naturálnych plnení práve tak, ako župa. Usnesenia okresného výboru o výške okresnej prirážky po vyslechnutí mienky župného výboru schvaľuje župan.

Okresný výbor má pôsobnosť hospodársku, pôsobnosť pomocnú, pôsobnosť v správnom súdobníctve a pôsobnosť poradnú. Rozdiel medzi pôsobnosťou okresného výboru a župného zastupiteľstva je ten, že okresný výbor nemá pôsobnosti normotvornej a na miesto tej má pôsobnosť pomocnú, dľa ktorej okresný výbor je povinný zúčastňovať sa pri prevádzaní usnesení župného zastupiteľstva. Pôsobnosť okresného výboru v správnom súdobníctve srovnáva sa s pôsobnosťou župných zastupiteľstiev. Okresný senát skladá sa z okresného náčelníka a z dvoch prísediacich, ktorých volí okresný výbor.

Dľa pôsobnosti poradnej okresný výbor je poradným sborom okresného náčelníka, župana a župného zastupiteľstva vo veciach verejnej okresnej správy a podáva o nich k ich žiadosti posúdky a návrhy.

Okresný výbor je oprávnený aj samostatne činiť výšoznačeným a aj iným úradom návrhy a podnety, pokiaľ sa dotýkajú zájmov okresu, alebo jeho obyvateľstva.

Na premenu a reformu, prevedenú u miest municipiálnych a u miest so sriadeným magistrátom som už poukázal. Taktiež zmienil som sa o premene nastalej u obecných a obvodných notárov pri obstarávaní štátnej administrácie v obciach. So zvláštnym položením miest Bratislavy a Košíc v rámci tejto prednášky zabývať sa nemôžem. Tu chcem poukázať len na zmeny nastalé v hospodárení obcí (do ktorého pojmu počítajú sa aj mestá), o dozore nad hospodárením obcí a o dozore všeobecnom nad obcami.

Naše československé zákonodárstvo položilo hospodársky život obcí na úplne nové a predtým nejestvujúce základy. Hospodárenie obcí v smysle uhorského zákona XXII. z roku 1886 opieralo sa výlučne na obecné prirážky k štátnym priamym daniam, kdežto zákon zo dňa 12. augusta roku 1921, č. 329. Sb. z. a n. o prechodnej úprave finančného hospodárenia obcí a miest podrobne upravuje celú hospodársku činnosť obce a ako dôchodky označuje poplatky, príspevky, dávky a naturálne plnenia. Dávky môžu byť samostatné,

alebo prirážky k priamým štátnym daniam. Samostatné dávky sú dávky povinnovate jako dávka zo zábav a dávka z prírastku hodnoty nemovitostí a dávky dľa voľného uváženia jako dávka z prechodného ubytovania, dávka z nezastavených stavebných pozemkov, dávka od psov, dávka prepýchová atď. Mimo toho zákon zo dňa 12. augusta r. 1921, čís. 334. Sb. z. a n. prepúšťa obciam celú polovicu štátnej dane domovnej a 5% z dane z obratu a dane prepýchovej, ktorý prídel minister financií oprávnený je v odôvodnených prípadoch zvýšiť na 10%.

Jako dozorčie úrady nad obcami v smysle zákona č. 329/1921 vystupujú čo bezprostredný dohliadací úrad okresný výbor a jako vyšší dohliadací úrad župný výbor jako najvyššia administratívna inštancia. U miest Bratislava a Košice vystupuje jako bezprostredný dohliadací úrad župný výbor a čo vyšší dohliadací úrad minister vnútra, kdežto v iných záležitostiach obcí smerodajné sú predpisy zákona zo dňa 30. júna roku 1921, č. 241. Sb. z. a n., dľa ktorých okresným výborom náležia nad obcami tie dozorčie práva, ktoré prináležaly municipálnym výborom. Do usnesení okresných výborov je prípustné odvolanie k župnému úradu a nie k župnému výboru jako u hospodárskych vecí obce. Župný úrad je ostatnou apelačnou inštanciou.

V mestách s regulovaným magistrátom dozorčie a inštančné právo prenesené je od municipiálnych výborov na župný výbor, do usnesení ktorého je prípustné odvolanie k ministrovi vnútra.

Dr. A. Záturecký :

Rozhodnutia Najvyššieho Súdu R. Č. S. vo veciach občanských.

Proti rozhodnutiu súdu odvolacieho, ktorým bolo odopretné: vyniesť dielčí rozsudok, opravný prostriedok je neprípustný.

Súd I. stolice vydal na návrh žalobníkov o žalobnej pohľadávke dielčí rozsudok, vyslovil tým, že sú tu podmienky, označené v odst. 1. § 389. O. p. p., naproti tomu odvolací súd rozhodnul, že niet tu podmienok odst. 1. § 389. O. p. p. a uložil prvostupňovému súdu, aby o žalobnej pohľadávke a žalovanou stranou započítavanej vzájomnej pohľadávke zároveň pojednal a rozhodnul.

Nikde v občianskom pravotnom poriadku není stanovené, že by prvostupňový alebo vyšší súd, odopierajúc vydaf dielčí rozsudok pre nedostatok náležitostí, označených v odst. § 389., mal to vyslovif rozsudkom. V danom prípade však možno dotyčné rozhodnutie podľa § 418. O. p. p. učiniť len usnesením. Na tejto povahe rozhodnutia prirodzene nie je vstave ničoho zmenif okolnosť, že rozhodnutie mýlne vydané bolo vo forme rozsudku, pomevác súdu nie je dovolené, aby s právnym účinkom